

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, mart.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINING IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA'SIR ETUVCHI TIZIMLASHTIRILGAN TAHDIDLAR.....	40
Qodirov Tuyg'un Uzoqovich, Nabiyev Bexzod Shavkatovich	
SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYA VA TEKNOLOGIK MODERNIZATSIYANING O'RNI	44
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI BAHOLASHNING USLUBIYOTI VA UNING SOLIQ TIZIMIDA QO'LLANILISHI	49
To'xtabayev Oybek Odilovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR.....	56
Ismailov Bobir Salomovich	
TIJORAT BANKLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	62
Yangiboyev F.B.	
MINTAQAVIY IQTISODIY SALOHİYATDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	68
Turayev Og'abek Kaxramonovich	
XORIJIY MAMLAKATLARDA TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI RIVOJLANTIRISH TAJRIBASI.....	75
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna	
BANK XIZMATLARI SIFATINI BOSHQARISHNING INTEGRATSION VA ADAPTIV MODEL.....	83
Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li	
QURILISH TASHKILOTLARI FAOLIYATINING MOLİYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELAR ASOSIDA BAHOLASH	89
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
ICHKI NAZORAT VA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDAGI XAVFLARNI BOSHQARISH	94
Islamova Nargiza Mirzaxidovna	
TURIZMNING MINTAQADA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	104
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI JALB QILISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI OSHIRISHNING HOZIRGI KUNDAGI HOLATI TAHLILI	111
Begamov S.X.	
RETHINKING JOB CREATION: ONTOLOGICAL AND EPISTEMOLOGICAL FOUNDATIONS OF MACROECONOMIC EMPLOYMENT ANALYSIS.....	116
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
HUDUDIY TURIZM KLASSTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	125
Ro'zimova Xusnora Mirzobek qizi	
SUG'URTACHILIK VA O'ZBEKISTONDA SUG'URTA SEKTORINING HOLATI.....	129
O'runboyeva Sotima Alisher qizi	
GO'SHT VA GO'SHT MAHSULOTLARINI SANOAT USULIDA QAYTA ISHLASHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI.....	134
Kaydarova Sitara Suranbay qizi	
KORXONALAR QIYMATINI BAHOLASH VA BOZOR BAHOSINI SHAKLLANTIRISH METODOLOGIYASI.....	139
Abduraxmanov Sherzodbek Ravshanovich	
YASHIL IQTISODIYOT: EKOLOGIK BARQARORLIK VA IQTISODIY SAMARADORLIK UYG'UNLIGI.....	145
Jamaldinova Asalxon Saliyevna	
2025-YILDA O'ZBEKISTON UCHUN ENG YAXSHI 10 TA TRANSPORT TEKNOLOGIYALARI VA INNOVATSIYALARI	151
Mamasaliyeva Mukaddas Ibadullayevna, Beketov Timur Kazakbayevich	



MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVLARI: AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TIZIMLAR QIYOSIY TAHLILI	155
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ	163
Хайдарова Ёркиной Аскар кизи	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING FISKAL VA INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI	170
Mamatova Nodira Mirzavaliyevna	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА И УСТОЙЧИВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ МОДЕЛИ ПЕРЕХОДА ТЕПЛИЧНЫХ ХОЗЯЙСТВ ТАШКЕНТСКОЙ АГЛОМЕРАЦИИ НА СОЛНЕЧНЫЕ СИСТЕМЫ ЭНЕРГОСНАБЖЕНИЯ	178
Срождидинова Зарина Хайриiddиновна, Абдувалиева Зилола Абдуллаевна	
MAMLAKATIMIZDA QISHLOQ HUDUDLARIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	186
Yuldashova Nilufar Ziyabayevna	
RIVOJLANISHDA RAQOBAT EMAS, BALKI HAMKORLIKNING USTUVORLIGI: NAZARIY VA AMALIY TAHLIL	190
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
IJTIMOY HIMOYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MEKANIZMLARI VA "QAMRAB OLINMAGAN O'RTA QATLAM" MUAMMOSI	196
Bafoev Farrux Jo'raqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA EKOLOGIK BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH	202
Shanazarova Gulyoraxon Baxtiyarovna	
O'ZBEKISTON STARTAP EKOTIZIMIDA INVESTITSIYA JALB QILISH JARAYONINING INSTITUTSIONAL MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI	208
Xoliqova Xurshidaxon Xayotjon qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA STARTAP EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	214
Usmanov Gafurjon Shavkatovich	
QURILISHDA ISHLAB CHIQRISH VA SIFATNI BOSHQARISH TIZIMLARINING RIVOJLANISHI	220
Buriyev Xakim Toshimovich, Usmanov Ilxom Achilovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION MUHITNI TAKOMILLASHTIRISHNING STRATEGIYALARI	225
Xolov Sherali Axrorboyevich	
2010-2024-YILLARDA O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIKNI INVESTITSIYALASHNING EKONOMETRIK TAHLILI	229
Ashurov Shuhratbek Quddat o'g'li	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ZAMONAVIY USULLARI	233
Sherbekova Kamola Norbekovna	
AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGI DARAJASI VA UNI BAHOLASHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI	243
Abduvoxidov Akmal Abdulazizovich	
MARKAZIY BANK KURS SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	249
Saydullayev Nodirbek Narzullaevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH SALOHİYATI VA MUAMMOLARI	258
Raupov Shuxrat Soyibovich	
ЭКОТУРИЗМ В УЗБЕКИСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	264
Абидова Дилфуза Игамбердиевна, Рахматуллаева Зулайхо Хасан кизи	
DIGITAL ECONOMY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BUSINESS CHANGE IN THE REGIONS	270
Abdullayev Muzaffar Abdujabbarovich	



QISHLOQ XO'JALIK MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASHDA IOT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	273
Mirzaev Dilshod Artikovich	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ СТАРТАП-ПРОЕКТОВ В ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА	279
Касимова Наргиза Сабитджановна	
YASHIL IQTISODIYOTNING NAZARIY ASOSLARI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	284
Ismoyilova Mahliyo Oybek qizi	
BOSHQARUVDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR (OLIV TA'LIM MISOLIDA).....	289
Karievva Gulnora Abdullayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISHNING AMALDAGI HOLATI VA ASOSIY TENDENSIYALARI.....	295
Qurbonov Odilbek Ro'zmatovich	
O'ZBEKISTONDA SPORT FEDERATSIYALARI VA ASSOTSIATSIYALARINI SAMARALI BOSHQARISH TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'LLARI	302
Umed Farmonkulovich Radjabov	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN IQTISODIY MEKANIZMNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING AMALIY AHAMIYATI	307
Mullayeva Mexrangiz Axtam qizi	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	313
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Muradova Nazira Raximjanovna	
RAQAMLI MARKETING VA ONLAYN PLATFORMALAR ORQALI EKOTURISTIK MAJMUALARNI OMMALASHTIRISH TRENDI	318
Xolmatova Parvina Asliddin qizi	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR	323
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В ХОРЕЗМСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	327
Бахтиёр Худайберган Хамдам угли	
MAHALLIY BUDJETLARDA TRANSFERTLARGA QARAMLIK DARAJASINI BAHOLASH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	335
Xudoyqulov Hamidjon Abdullayevich	
QORAQALPOG'ISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	342
Tajibaev Berdax Asqarbay uli	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	347
Ashurova Maftuna Ortiq qizi	
STRATEGIC DIRECTIONS FOR INCREASING CAPITAL EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS: DIGITALIZATION AND RISK MANAGEMENT INTEGRATION	352
Sadullaeva Mokhinur Aziz kizi	
TECHNOLOGY MANAGEMENT AND SME INTERNATIONALIZATION: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW	358
Abduxafizova Madinabonu Mirabbos qizi	
TA'LIM SIFATINI BAHOLASH MEZONLARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI.....	363
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	
SMART UNIVERSITET KONSEPSIYASI ASOSIDA REYTING VA RAQOBATBARDOSHLIKNI INTEGRAL BOSHQARISH	371
Xudoyqulov Husen Ahadovich	



BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY VA XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY HISOBOT 1-SHAKLINING QIYOSIY TAHLILI	379
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
SUG'URTA BOZORINING RAQAMLI RIVOJLANISHIDA NAZARIY QARASHLAR	384
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA INNOVATSION LOYIHALAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	389
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
MAHALLIY BUDJETLAR DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	397
P.SH.Usmonov	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДОВ ИНВЕСТИЦИОННОГО АНАЛИЗА ДЛЯ ОЦЕНКИ ДОХОДНОСТИ АКЦИЙ УЗБЕКСКИХ ЭМИТЕНТОВ.....	401
Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA KORPORATIV MADANIYAT, AXLOQIY-RUHIY VA MA'NAVIY MUHITNING O'RNI	407
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Qodirov Tuyg'un Uzoqovich	
ELEKTRON PULLARNING MOHIYATI VA ULARNING MILLIY TO'LOV TIZIMIDAGI ROLI.....	416
Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA UY XO'JALIKLARINING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KENGAYTIRISH.....	423
Eshbaeva Shahnoza Faxriddinovna	
APPLICATION OF EXTREME MODELS IN ASSESSING THE ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE	428
Musayeva Shoira Azimovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XORIJIY TAJRIBA HAMDA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH SAMARADORLIGI.....	435
Bozorova Ozoda Raximovna	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATI IMIJINI OSHIRISHDAGI MUAMMOLARNI HAL ETISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI: QIYOSIY TAHLIL.....	439
Bekmurodov Navruz Ergashevich	
TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA YARATILGAN YALPI QO'SHILGAN QIYMAT DINAMIKASI VA UNI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	449
O'rinov Komiljon Kozimovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHNING MINTAQAVIY OMILLARI.....	453
Salomat Norova	
QURILISH MATERIALLARI BOZORI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	459
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT OPERATSIYALARINI SUG'URTA QILISHNI RIVOJLANTIRISH.....	465
Xalikov R. B.	
BIZNES JARAYONLAR AUTSORSINGINI OPTIMALLASHTIRISH USULLARI TAHLILI	472
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
DAVLAT MOLIVAVIY BOSHQARUVI SAMARADORLIGINING IJTIMOY ADOLATGA TA'SIRINING PEFA VA CEQ METODOLOGIYALARI ORQALI TAHLILI	477
Zokirjonov Muhammadsodiq Ravshanbek o'g'li	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL QILISHNING XORIJ TAJRIBASI	485
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich	
MINTAQADA IJTIMOY HIMOYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH.....	491
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANISHDA EKOLOGIK INNOVATSIYALARNI QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI	495
Ismatov Sharofiddin Asatulloevich	



THE ESSENCE OF THE OPTIMAL COST STRATEGY	500
Sodiqov Mirakhror Abbos ugli	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TOG'-KURORT ZONALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY JIHATLARI (CHORVOQ ERKIN TURISTIK ZONASI MISOLIDA)	504
Shomurodova Shahnoza G'ayratovna	
ICHKI AUDIT SIFATI VA SAMARADORLIGI TUSHUNCHALARINING IQTISODIY MAZMUNI HAMDA ULARNING O'ZARO BOG'LIQLIGI	509
Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARI FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISH VA UNI HISOBINI YURITISH	517
Abdullayev Abdurauf	
TIJORAT BANKLARINING RISKLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	522
Kudaybergenova Guzal Kuanishbayevna	
TIJORAT BANKLARIDA KORRUPTSIYAVIY-KOMPLAENS MUAMMOLARI: TAHLIL VA YECHIMLAR	527
Yunusov Baxtiyor Shavkatovich	
MAISHIY XIZMAT KO'RSATISHNING SIFAT NAZORATINI HAMDA TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	532
Meliyev X.T.	
ОЦЕНКА КАЧЕСТВА СЕРВИСА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ОПРОСА	541
Усманова Азиза Баходировна	
RAQAMLI BANK XIZMATLARI ORQALI MOLIVAVIY INKLYUZIVLIKNI KENGAYTIRISH	545
Azlarova Mushtariybegim Abror qizi	
QURILISH KORXONALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNING AHAMIYATI	550
Egamon Raxmatillo Mirolimovich, Bobobekov Davron Gafurovich	
FINANCIAL MARKET PARTICIPANTS: A CLASSIFICATION BY ROLE AND RESPONSIBILITY	553
Khotamkulova Madina	
ФОРМИРОВАНИЕ «ТУРИСТИЧЕСКОЙ МАХАЛЛИ» КАК ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ В СФЕРЕ ГОСТЕВЫХ ДОМОВ УЗБЕКИСТАНА	559
Иргашева Нигина Салохиддиновна	
BANKLARDA KREDIT GAROVI BILAN ISHLASHNING XORIJ ILG'OR TAJRIBASI VA UNDAN O'ZBEKISTON BANKLARI AMALIYOTIDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	567
Sh. Saidov	
MILLIY UGLEROD SAVDOSI TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI	573
Islamov Shoxzod Shuxrat o'g'li	
THE NECESSITY OF CREATING A BUSINESS ENVIRONMENT AND ITS ROLE AND SIGNIFICANCE IN THE NATIONAL ECONOMY	582
Amanov Davron Ravshan ugli	
SUV RESURLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	588
Saidov Muhammadali Hakimovich, Mahammatov Hoshim, Esanbekov Diyorbek	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА БАНКОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО И ПРИНЦИПАМИ ESG	595
Насирдинов Шарифджон Изатуллоевич	
ОЦЕНКА ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭЛЕКТРОБУСА	600
Мухитдинов Акмал Анварович, Касимов Омил Камалович, Саидов Азамат Илхом угли	
XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA DUKKAKLI DON MAHSULOTLARINI YETISHTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI (HINDISTON TAJRIBASI MISOLIDA)	608
Mirsayd Xudaybergenov	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLINING FAROVONLIGI VA DAROMAD MANBALARINI STATISTIK TAHLILI	612
Mamatkulov Baxtiyor Xalmuradovich	



KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	618
Muxamedjanova Maxfuza Baxodir qizi	
MOLIYAVIY AKTIVLARINING IQTISODIY MOHIYATI, MAZMUNI HAMDA KLASSIFIKATSIYASI.....	627
Odiljonova Oybarchin Fayzullo qizi	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ORQALI MAMLAKATIMIZ LOYIHALARINI AMALGA OSHIRISH TARTIBI TAHLILI.....	631
Rasulova Dilfuza Valiyevna	
HUDUDNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY SALOHİYATNING O'RNINI.....	636
Avazbek Xalbekov	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SABZAVOTCHILIK TARMOG'INING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	642
Sobir Xasanov	
IMPACT OF REGIONAL INFRASTRUCTURE AND NATURAL RESOURCE UTILIZATION ON THE DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL TOURISM (A DISTRICT-LEVEL ANALYSIS OF THE SAMARKAND REGION, UZBEKISTAN)	650
Toyirova Shohista Bobobekovna	
INNOVATION IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OMILLARI	657
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
BOZOR BEQARORLIGI SHAROITIDA BANK OBRO'SINI STRATEGIK RESURS SIFATIDA BARQARORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	661
Yuldasheva Kamola Qosimjonovna, Ziyaeva Muhtasar Mansurdjanovna	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT PENSIYA TIZIMINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	667
Pardayev Farrux Muzaffarovich	
RAQAMLI TRANSFORMASIYA SHAROITIDA MENEJERLARNING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH.....	671
Sharipova Zulfiya Shokirjonovna	
FUQAROLAR ISHTIROKIGA ASOSLANGAN TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISH TIZIMI VA UNING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	677
Shukurova Parizod, Soatova Nodira Boboxonovna	
O'ZBEKISTON QISHLOQ HUDUDLARINING BARQAROR RIVOJLANISH YO'NALISHLARIDA QISHLOQ TURIZMI VA EKOTURIZM – ASOSIY USTUVOR YO'NALISHLARI	682
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi	
KORXONALARDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI TA'MINLASHDA BUXGALTERIYA HISOBINING ROLI.....	691
Alimbay Shamshetov	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSİYALARINING MOLIYAVIY MEXANIZMLARI	694
Saule Ibragimova	
ANALYSIS OF THE STATE OF ELECTRICITY GENERATION BY WIND POWER PLANTS.....	698
Saidov Mash'al Samadovich	
TRANSFORMING TOURISM EDUCATION IN UZBEKISTAN: AN INSTITUTIONAL ANALYSIS OF PERSONNEL TRAINING SYSTEMS.....	706
Abdullakhujaev Abdukodirkhuja, Ochilova Hilola Farmonovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	713
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
MAHALLIY BOSHQARUVDA YETAKCHILIK KONSEPSIYASI ORQALI FAOLIYAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH (FARG'ONA VILOYATI MISOLIDA)	718
Siddikov Abdusalom Abdumalikovich	



NEW ECONOMIC PHENOMENA: FINANCING CONSUMPTION AND SAVINGS IN THE TRANSITION TO AN EXPECTATION ECONOMY	724
Isomov Bekmurod Sayfiddinovich	
XIZMAT KO'TSATISH SOHASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK YO'NALISHIDA INSTITUTSIONAL O'ZGARISHLARNI AMALGA OSHIRISHNING OBYEKTIV ZARURIYATI	730
Sh.A.Sultonov	
MINTAQALARNING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLARI VA ULARNING IJTIMOİY-IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	737
Qobilov Anvar Eshpo'latovich	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH	741
Madraimova Marxamat Raximberganovna	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА	748
Усманова Зумрад Исламовна	
TITLE: PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A MECHANISM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE TOURISM SECTOR IN UZBEKISTAN	753
Suxrobbek M. Salayev	
XORAZM VILOYATI TASHQI IQTISODIY FAOLIYATIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH VA UNI OPTIMALLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	761
Urunov Farrux Shanazarovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT AUDITI TIZIMINING STRATEGIK TRANSFORMATSIYASI: INSTITUTSIONAL ISLOHOTLAR VA RAQAMLI MONITORINGNING STRATEGIK AHAMIYATI	765
Turabov Baxodir To'xtamishovich	
TURIZM SOHASIDA BANDLIKNING 2025-2030-YILLARDAGI PROGNOZ PARAMETRLARI	770
N.I. Shermamatova	
BO'SH TURGAN DAVLAT KO'CHMAS MULK OBYEKTLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATLI JIHATLARI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	776
Sanjarov Zuxriddin Dilshod o'g'li, Astonaqulov Muzaffar Muxsin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING RESURS BAZASI BARQARORLIGINI TAVSIFLOVCHI KO'RSATKICHLAR	781
Bolibekov Shahboz Baxodir o'g'li	
MOLIYA-KREDIT JARAYONLARI: INVESTITSION FAOLLIKNI TA'MINLASH MEKANIZMI SIFATIDA	787
Madaminov In'omjon Ozodovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MEKANIZMLARI	792
Karimov Islombek Bekpo'lat o'g'li	
OLIY TA'LIMDA ILMIY TADQIQOTLAR VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI SAMARADORLIGI	798
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	
XUSUSIY MAKTABLARNING BOSHQARUV TIZIMINI QAROR QABUL TIZIMLARI VA O'RGANUVCHI ANALITIKASI YORDAMIDA YANGILASHNING YO'LLARI	802
Esanova Shohida	
MOLIYA BOZORIDA TIJORAT BANKLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	812
Abduraxmanova Matluba Maxamadaminovna	
KORXONALARDA KREDITOR QARZDORLIKNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	819
Mirzaev Ozod Furkatovich	
ЛЕКСИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ КАК КЛЮЧЕВОЙ КОМПОНЕНТ ПРОДУКТИВНОЙ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ	824
Киличева Феруза Бешимовна	
MODERN MECHANISMS FOR MONITORING REGIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DIGITAL ECONOMY	828
Karimova Shirin Zokhid qizi	



АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ МЕТОДЫ КРЕДИТНОГО СКОРИНГА ДЛЯ НАСЕЛЕНИЯ БЕЗ БАНКОВСКОЙ ИСТОРИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	833
Шухратова Мадинабону Икром кизи	
SHAHAR EKOLOGIYASI: SHAHAR EKOTIZIMLARI VA BARQAROR RIVOJLANISH	841
Erkiniva Mukarram Olimjon qizi	
CHAKANA SAVDO XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI KORXONALARDA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	845
Abdug'aniyev Oybek Akmaljon o'g'li	
KUZATUV KENGASHI XUSUSIYATLARINING KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGIGA TA'SIRI: NAZARIY VA KONSEPTUAL YONDASHUV	850
Jumayeva Go'zal Sherxon qizi	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH NATIJALARI NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARI FAOLIYATINI BOSHQARISHDA MUHIM AMALIY AHAMIYAT	854
Sattorov Firdavs Ziyodullayevich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI	858
Abduholikov Kamoldin Mahammadjonovich	
SANOAT KORXONALARINING HUDUDLAR KESIMIDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI STATISTIK TAHLIL QILISH	862
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA XIZMATLAR EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHNING EKOLOGIK JIHATLARI	867
Qodirjonov Adxamjon Muxtorjon o'g'li	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIALASHTIRISHNING XALQARO MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI	872
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
SANOAT KORXONALARIDA "YASHIL" TRANSFORMATSIYA JARAYONINING XUSUSIYATLARI	877
Ismatulloeva Madinabonu Fozil qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATI MAHSULOTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	884
Kadirova L.G.	
MAIN DIRECTIONS FOR DEVELOPING SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE REGION	887
Nasretdinova Farangis Odilovna	
THE IMPORTANCE OF MARKETING COMMUNICATIONS IN THE SERVICES SECTOR	895
Mamatkulova Shoira Djalolovna	
AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH — ICHKI TALABNI RAG'BATLANTIRISH VA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH OMILI	900
Mustafoev G'olib Sultonmurodovich, Abruyev Abdumalik Oynazarovich	
BIZNES JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH VA ULARNI QO'LLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	906
Qarshiyeva Moxinur Olim qizi	
KORXONADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI JORIY ETISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	911
Salimova Husniya Rustamovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI: BUXORO VILOYATI MISOLIDA	918
Zayavitdinova Nafisa Muxammadovna	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI MOLIVAVIY MAHSULOTLARI VA ULARNING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI ROLI	926
Rasulova Dilfuza Valiyevna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA IQTISODIY O'SISH VA MEHNAT BOZORI KO'RSATKICHLARINING DINAMIKASI	932
Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FOYDALANUVCHI SADOQATINI SHAKLLANTIRISHNING MARKETING VA NEYROMARKETING MEXANIZMI SIFATIDA GEYMIKATSIYA ELEMENTLARINI QO'LLASH: DODO PIZZA MOBIL ILOVASI MISOLIDA EMPIRIK TAHLIL	937
Yuldashev Jamshid Abrarovich, Daminova Nilufar Bahrom qizi	



KORXONADA XODIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH	945
Sadriddinova Sevinchxon Sadriddin qizi	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA XODIMLAR MOTIVATSIYASI VA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	948
Murodova Zilola Asatulla qizi	
KUZATILMAYDIGAN IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, SHAKLLARI, TURLARI VA YUZAGA KELISH OMILLARI.....	952
Abdullayev Shavkat Nasriddinovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINI SHAKLLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	959
Yaqubova Nodira Olim qizi	
РАЗВИТИЕ, РИСКИ, ОБЕСПЕЧЕНИЕ УСТОЙЧИВОСТИ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УЗБЕКИСТАНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	964
Бабаджанова Лола Шопулатовна, Срожиддинова Зарина Хайриддиновна	
KOMPANIYALARNING FOND BOZORIDAGI ISHTIROKINI RAG'BATLANTIRISH AHAMIYATI.....	970
Mamataliyev Bobur Saidnazar o'g'li	
GLOBALLASHUV SHAROITIDA INTELLEKTUAL TA'MINOT ZANJIRI TEXNOLOGIYALARINING XALQARO TADBIRKORLIKDAGI O'RNI	977
Xudayberdiyev Otabek Absalomovich	
HUDUD IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINING INSTITUSIONAL SALOHİYATI: NAZARIY TALQIN VA YAPONIYA, GERMANIYA, XITOIY TAJRIBASI	983
Bekchanov Davron Masharipovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH VA MEHNAT FAOLIYATI UNUMDORLIGINING IQTISODIY YUKSALISHDAGI O'RNI.....	988
Anvarova Lobarxon	
TURIZM SOHASIDA HAYOT SUG'URTASI TIZIMINING IQTISODIY-HUQUQIY ASOSLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI: XALQARO TAJRIBA VA MILLIY AMALIYOT	992
J.Kamalova	
MADANIYAT SOHASI MUASSASALARINI AUDITDAN O'TKAZISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	999
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALOQA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH ASOSIY YO'NALISHLARI.....	1004
Nazarov Sanjar Nasridinovich	
KORXONALARDA MARKETING MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISHNING IQTISODIY MOHIYATI VA AHAMIYATI (BUXORO VILOYATI KORXONALARI MISOLIDA).....	1009
Sirojov Oxunjon Odil o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA ISH BILAN BANDLIKNI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUSIONAL VA IQTISODIY MEXANIZMLARI	1015
Bobojonov To'liqinbek Maxmud o'g'li	
ERKIN IQTISODIY ZONALAR UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV VA INVESTITSIYA MONITORINGINING MUALLIFLIK MODELİ	1020
Abdiyev Alimardon Chorshanbiyevich, Shamsiyeva Ruxsora Nasirovna	
IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA BUXGALTERIYA VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	1025
Kunduzova Kumrixon Ibragimovna, Jo'rayev Asadbek Anvarjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ ДЛЯ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ЧАСТНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	1031
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
THE ADDITIONALITY GAP: EVALUATING THE SYNERGY BETWEEN GREEN FINANCE AND MACROECONOMIC STABILITY IN EMERGING ECONOMIES	1036
Ataxanov Umidbek Olimovich	



AHOLINI IJTIMOIIY HIMOYA QILISH TIZIMIDA SUN'IIY INTELLEKT: O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA JORIY ETISH IMKONIYATLARI VA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH MASALALARI	1042
Xidirbayev Baxrom Baxtiyarovich	
OROL BO'YI MINTAQASIDA IQLIM O'ZGARISHINING IJTIMOIIY-IQTISODIIY OQIBATLARI VA ZAIF AHOLI QATLAMLARIGA TA'SIRI	1047
Madenova Elmira Nzamatdinovna	
УЛУЧШЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВИЗАЦИЮ В ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ: СИСТЕМАТИЧЕСКИЙ ОБЗОР	1052
Эргашев Мухиббек Аслам угли	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KIMYO SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH.....	1057
Xaydarova Kamola Axinjanovna, Umaraliyev Asliddin Faxriddin o'g'li	
BARQAROR IQTISODIIY O'SISHNI TA'MINLASHDA "YASHIL" LIZINGNI JORIY ETISH IMKONIYATLARI	1062
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
ПРЕФЕРЕНЦИИ И РИСКИ УЗБЕКИСТАНА ОТ ИНИЦИАТИВЫ «ОДИН ПОЯС, ОДИН ПУТЬ»	1067
Wang Jianhong, Наров Улугбек Ирискулович	
DAVLATNING IQTISODIIY SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO TAJRIBALARDAN FOYDALANISH.....	1071
Karimov Ulug'bek Mirzajon o'g'li	
TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI	1075
Quralov Nurxissa Iles o'g'li	
TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIIY MEKANIZMI.....	1082
Haydarov Jasur Baxodir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AUDITORLIK FAOLIYATINING ISTIQBOLLARI	1087
Mamatov Xabibulla Mamatovich	
O'ZBEKISTON ZIYORAT TURIZMI BRENDINI SHAKLLANTIRISHDA MUQADDAS QADAMJOLARNING MARKETING SALOHIIYATI	1091
Turayev Ziyadulla Norsoatovich	
ASOSIIY KAPITALGA YO'NALTIRILGAN INVESTISIYALARNI MOLIIYALASHTIRISH MANBALARINI TAKOMILLASHTIRISH	1095
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
KREATIV IQTISODIYOTNING TARKIBI, TASNIFI VA RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	1103
Daminova Madinaxon Bahromjon qizi	
TURIZM TURLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHDA ZAMONAVIIY TENDENSIYALAR VA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	1110
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	
O'ZBEKISTONDA OBLIGATSIYALAR BOZORINING RIVOJLANISHI VA UNING IQTISODIIY AHAMIIYATI	1117
Muxammedova Zarina Murodovna	
SUG'ORILADIGAN YERLARNING EKOLOGIK HOLATINI YAXSHILASHNING IQTISODIIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISHDA JAHON TAJRIBALARI	1121
Sultonov Xudoyshekur G'ayratovich	
IQTISODIIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH BO'YICHA ILG'OR XORIJ TAJRIBASI.....	1126
Xaydarov Ravshan Xikmatullaevich	
ВЛИЯНИЕ ТОРГОВОГО БАЛАНСА УЗБЕКИСТАНА И КИТАЯ НА РАЗЛИЧНЫЕ ОТРАСЛИ.....	1131
He Xiaogu, Уркинбаев Т. А.	
РОЛЬ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕФОРМИРОВАНИИ ЭКОНОМИК СТРАН ПЕРЕХОДНОГО ТИПА	1135
Qian Xuanhong, Наров Улугбек Ирискулович	
"YASHIRIN IQTISODIYOT"NING ULUSHINI QISQARTIRISHDA AUDITNING O'RNI	1140
Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich	



TRANSFERRING PORT MULTIMODAL COORDINATION CAPABILITIES ACROSS INSTITUTIONAL CONTEXTS: LOCALIZATION MECHANISMS IN THE CHINA-UZBEKISTAN LOGISTICS CORRIDOR.....	1146
Mu Zhendi	
TURIZM XIZMATLARINING SIFATINI OSHIRISH ORQALI MEHMONDO'STLIK INDUSTRIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	1156
Z.T. Bakayev	
ESG-ПРИНЦИПЫ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ УЗБЕКИСТАНА: ОТ ПЕРВЫХ ИНИЦИАТИВ К ФОРМИРОВАНИЮ УСТОЙЧИВОЙ МОДЕЛИ ОТРАСЛИ.....	1161
Аблаева Валентина Борисовна	
KAMBAG'ALLIK DARAJASINI PASAYTIRISHDA ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATINI KENGAYTIRISHNING O'RNI	1169
Saparov Murod Irgashovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK: EKONOMETRIK TAHLIL	1173
Qo'ziyoyev Behzod Hamidovich	
"2025-YIL YAKUNI BO'YICHA O'ZBEKISTONDA INFLYATSIYA OMILLARI: IMF VA MARKAZIY BANK MA'LUMOTLARI TAHLILI"	1177
Ergashev E'zozbek Umirzakovich, Vaxabov A.V.	
KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQOBAT RAZVEDKASIDAN FOYDALANISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	1183
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'ZBEKISTON HUDUDLARIDA AHOLI MIGRATSIYASI TAHLILI (2010-2024 YILLAR).....	1188
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
ВОПРОСЫ ПРИМЕНЕНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ОТРАСЛЯХ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАН	1192
Аман Тургунович Кенжабаев, Бахтияр Бадриддинович Садриддинов	
SANOAT KORXONALARIDA YASHIL IQTISODIY FAOLIYATNI BAHOLASH USULLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	1200
Zuxurova Nargiza Abdusattarovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IPOTEKANI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH AMALIYOTI.....	1204
Berdinazarov Zafar Ulashovich, Xayitov Bobirbek Ergashevich	
XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQ IKKIYOQLAMA SOLIQA TORTISHNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARINING TAHLILI.....	1212
Rajapov Shuxrat Zaripbayevich	



XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQ IKKIYOQLAMA SOLIQQA TORTISHNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARINING TAHLILI

Rajapov Shuxrat Zaripbayevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi

“O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari”

ilmiy-tadqiqot markaz direktorining umumiy ishlar bo‘yicha o‘rinbosari, I.f.d. (DSc).

Science ID: FXR-0525-0021

ORCID: 0000-0002-4464-1542

Annotatsiya. Mazkur maqolada xalqaro standartlarga muvofiq ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish mexanizmlarining nazariy-huquqiy asoslari va amaliy jihatlarini tahlil qilingan. Unda ikkiyoqlama soliqqa tortishni oldini olishda qo‘llaniladigan asosiy usullar, jumladan soliq krediti, soliqdan ozod etish, chegirma berish hamda xalqaro soliq shartnomalarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, OECD model konvensiyasi, xalqaro soliq normalari va ilg‘or xorijiy tajriba asosida ushbu mexanizmlarning samaradorligi baholangan. Tadqiqot natijasida xalqaro standartlarga mos ravishda milliy soliq tizimini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so‘zlar: xalqaro soliq standartlari, ikkiyoqlama soliqqa tortish, soliq krediti, soliqdan ozod etish usuli, xalqaro soliq shartnomalari, OECD model konvensiyasi, soliq yuki, dividendlar, xalqaro soliqqa tortish, iqtisodiy mazmun ustuvorligi.

Abstract. This article analyzes the theoretical and legal foundations as well as practical aspects of mechanisms for eliminating double taxation in accordance with international standards. It examines the main methods used to prevent double taxation, including the tax credit method, exemption method, deductions, and the role of international tax treaties. Furthermore, based on the model convention of the OECD, international tax norms, and advanced foreign practices, the effectiveness of these mechanisms is evaluated. The study formulates scientific and practical conclusions aimed at improving the national tax system in line with international standards.

Key words: international tax standards, double taxation, tax credit, exemption method, international tax treaties, OECD model convention, tax burden, dividends, international taxation, substance over form.

Аннотация. В данной статье проанализированы теоретико-правовые основы и практические аспекты механизмов устранения двойного налогообложения в соответствии с международными стандартами. Рассмотрены основные методы предотвращения двойного налогообложения, включая налоговый кредит, метод освобождения, налоговые вычеты, а также роль международных налоговых соглашений. Кроме того, на основе модели конвенции OECD, международных налоговых норм и передового зарубежного опыта дана оценка эффективности указанных механизмов. По результатам исследования сформулированы научно-практические выводы по совершенствованию национальной налоговой системы в соответствии с международными стандартами.

Ключевые слова: международные налоговые стандарты, двойное налогообложение, налоговый кредит, метод освобождения, международные налоговые соглашения, модельная конвенция ОЭСР, налоговая нагрузка, дивиденды, международное налогообложение, приоритет экономического содержания.

KIRISH

So‘nggi yillarda xalqaro iqtisodiy aloqalarning jadallashuvi, transchegaraviy savdo va investitsiya oqimlarining ortishi davlatlar o‘rtasida soliq yurisdiksiyasi to‘qnashuvlariga olib kelmoqda. Ayniqsa, bitta daromad turiga nisbatan bir nechta davlat tomonidan soliq solinishi holatlari ikkiyoqlama soliqqa tortish ehtimolini oshirmoqda. Bu esa global iqtisodiy hamkorlikda soliq masalalarini tartibga soluvchi mexanizmlarni takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.



Bu muammo O'zbekiston uchun ham muhim, chunki mamlakat xalqaro savdo va investitsiyalarni jadal rivojlantirmoqda. Ikkiyoqlama soliqqa tortishga qarshi kurashish va ushbu jarayonni bartaraf etish uchun xalqaro standartlar, shu jumladan OECD va BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) asosida ishlab chiqilgan mexanizmlar O'zbekistonda soliq siyosatini takomillashtirishda muhim o'rin tutadi.

Hozirgi kunda O'zbekistonning soliq siyosati xalqaro talablarga moslashtirilmoqda va shu bilan birga soliq yukini kamaytirish hamda investitsiyalar uchun qulay sharoit yaratishga qaratilgan qadamlar ko'rilmogda.

Xalqaro standartlarga muvofiq ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish mexanizmlari OECD va BEPS xalqaro standartlari hisoblanadi. OECD (Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti)ning soliq siyosatiga oid standartlari va BEPS dasturi xalqaro savdo hamda investitsiyalar uchun muhim ahamiyatga ega. BEPS, xususan, soliq yukining adolatli taqsimlanishi va soliqdan qochishni oldini olishga qaratilgan ishlanmalarni o'z ichiga oladi.

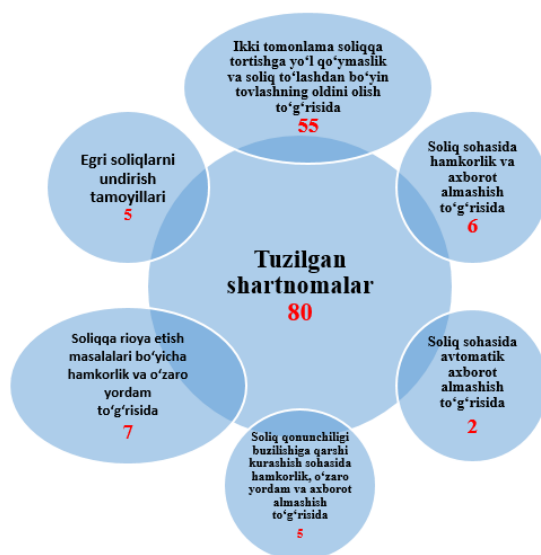
O'zbekistonning xalqaro hamkorlari bilan kelishuvlariga muvofiq, mamlakat BEPS standartlariga moslashish va ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish uchun zarur mexanizmlarni ishlab chiqmoqda.

O'zbekistonning soliq siyosati ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish uchun quyidagi mexanizmlarni o'z ichiga oladi:

Soliq shartnomalari (Double Tax Treaties — DTTs). O'zbekistonning ko'plab davlatlar bilan tuzilgan soliq shartnomalari ikki yoki ko'p tomonlama soliqdan ozod qilish yoki soliq kreditlarini berish orqali soliq yukini kamaytirishga yordam beradi.

Soliq kreditlari bo'yicha. O'zbekistonda ishlab chiqarish va savdo qilish uchun xalqaro investitsiyalar va bizneslar uchun soliq kreditlarini berish mexanizmi keng ko'lamda ishlaydi. Bu chet elda to'langan soliqlarni mahalliy soliqdan qisman yoki to'liq chegirib tashlashni ta'minlaydi.

Soliqdan ozod qilish. Olib kelinadigan daromadlar uchun soliqdan ozod qilish usullari O'zbekistonda investitsiyalarni rag'batlantirish va xalqaro biznes uchun qulay muhit yaratishga xizmat qiladi.



1-rasm. O'zbekiston Respublikasi tomonidan tuzilgan xalqaro soliq shartnomalari¹

O'zbekistonda xalqaro standartlarga muvofiq mexanizmlarning qo'llanilishi, O'zbekistonning xalqaro hamkorlari bilan soliq shartnomalari tuzilishi, shubhasiz, ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etishda muhim rol o'ynaydi.

Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi soliq sohasida ikki tomonlama soliqqa tortishning oldini olish va bilvosita soliqlarni undirish, soliq qonunchiligiga rioya etishda hamkorlik qilish, soliq qonunchiligi buzilishiga qarshi kurashishda o'zaro yordam ko'rsatish, axborot, shu jumladan soliq sohasida avtomatik axborot almashishga doir 80 ta xalqaro shartnoma tuzgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish mexanizmlarini xalqaro standartlar asosida tahlil qilishda eng muhim nazariy-huquqiy tayanchlardan biri OECD Model Tax Convention on Income and on Capital

¹ Muallif tomonidan tayyorlandi.



hisoblanadi. OECD ushbu model konvensiyani soliq shartnomalarini muzokara qilish, talqin etish va qo'llash uchun xalqaro mezon sifatida tavsiflaydi; u xalqaro ikkiyoqlama soliqqa tortish muammolarini yagona asosda hal etishga xizmat qiladi va bugungi kunda dunyo bo'yicha 3 000 dan ortiq soliq bitimlari tarmog'ining asosini tashkil etadi. Mazkur modelda rezidentlik, daromad manbai, doimiy muassasa, dividend, foiz, royalti va boshqa transchegaraviy daromadlarni soliqqa tortish mezonlari tizimli ravishda belgilangan bo'lib, u kredit va ozod qilish metodlarining xalqaro tan olingan shakllarini umumlashtiradi. Shu bois ushbu manba maqolaning huquqiy poydevorini belgilashda alohida ahamiyat kasb etadi.

Yevropa Ittifoqi doirasidagi amaliyot va zamonaviy soliq siyosatini tahlil qilishda European Commissionning Annual Report on Taxation hisobotlari muhim manba hisoblanadi. Ushbu hisobotlar Yevropa Ittifoqiga a'zo mamlakatlarda soliq siyosati, soliq tizimlarining tuzilishi, daromadlar dinamikasi, soliq ma'murchiligi, soliq bo'shliqlari va muvofiqlikni yaxshilash yo'nalishlarini indikatorlar asosida baholaydi. Avvalgi nashrlar qatorida 2021, 2022, 2023 va 2024-yillardagi hisobotlar ham mavjud bo'lib, ular BEPS choralari, axborot almashinuvi va davlatlararo soliq siyosati koordinatsiyasini tahlil qilish uchun ayniqsa foydalidir. Siz keltirgan "European Commission Taxation and Customs Union Reports (2020–2023)" manbasi ilmiy matnda rasmiy nomi bilan, ya'ni Annual Report on Taxation sifatida berilgani maqsadga muvofiq bo'ladi.

Yevropa soliq huquqining nazariy asoslarini ochib berishda Michael Lang, Pasquale Pistone, Josef Schuch va Claus Staringer tomonidan tayyorlangan Introduction to European Tax Law on Direct Taxation asari alohida o'rin tutadi. Ushbu qo'llanma Yevropa soliq huquqining asosiy tushunchalari, to'g'ridan-to'g'ri soliqlar, erkin harakatlar tamoyili, Yevropa Ittifoqi sudi amaliyoti hamda ikkiyoqlama soliqqa tortish bilan bog'liq doktrinal masalalarni tizimli ravishda yoritadi. Shu sababli mazkur manba ikki tomonlama soliq bitimlari, sud amaliyoti va Yevropa darajasidagi normativ-huquqiy bazani nazariy jihatdan asoslash uchun mustahkam akademik manba sifatida xizmat qiladi.

Amaliy qiyosiy tahlilni chuqurlashtirishda IBFDning Tax Research Platformi va undagi Yevropa mamlakatlariga oid ma'lumotlar bazalari muhim o'rin egallaydi. IBFD platformasi xalqaro soliqqa oid eng to'liq va yangilanib turuvchi ma'lumotlar qamrovi, soliq shartnomalari, sud qarorlari, tahliliy sharhlar va mamlakatlar kesimidagi jadvallarni taklif etadi. Platformadagi standartlashtirilgan taqqoslash vositalari turli davlatlarda kredit va ozod qilish metodlarining qanday qo'llanilishini, amaldagi shartnomalar va joriy o'zgarishlarni solishtirma ravishda o'rganish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, IBFD mazkur tadqiqotning qiyosiy-amaliy qismini boyituvchi manba hisoblanadi.

Daromadni sun'iy ravishda boshqa yurisdiksiyalarga ko'chirish, transfer narxlash va iqtisodiy mazmunni ustuvor qo'llash masalalarini ochib berishda United Nationsning Practical Manual on Transfer Pricing for Developing Countries (2021) manbasi muhimdir. Ushbu qo'llanma rivojlanayotgan davlatlar uchun transfer narxlash tamoyillari va ma'murchilik yondashuvlarini bayon qiladi. Shu bilan birga, BEPS Action 13 doirasidagi hujjatlashtirish va hisobot yuritish masalalarini aniqroq yoritish uchun OECDning Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations (2022) manbasidan ham foydalanish maqsadga muvofiq bo'ladi, chunki unda transfer narxlashning arm's length tamoyili va hujjatlashtirish bilan bog'liq xalqaro standartlar batafsil sharhlangan.

Zamonaviy va amaliy soliq ma'lumotlarini olishda Deloitte, PwC, EY hamda KPMG kabi xalqaro konsalting kompaniyalarining yillik va onlayn soliq sharhlari ham foydali manba bo'lib xizmat qiladi. PwCning Worldwide Tax Summaries Online bazasi 148 ta yurisdiksiya bo'yicha korporativ va jismoniy shaxslar soliqlarini qamrab oladi; EYning Worldwide Corporate Tax Guide 2025 nashri taxminan 150 yurisdiksiya bo'yicha korporativ soliq tizimlarini umumlashtiradi; KPMGning Corporate Tax Rates Table sahifasi esa mamlakatlar bo'yicha soliq stavkalarini muntazam yangilab boradi. Deloitte International Tax Source platformasi ham 130 dan ortiq yurisdiksiyalar bo'yicha soliq yo'riqnomalari va mamlakat sharhlarini jamlaydi. Bu manbalar real stavkalar, shartnomalar, protseduralar va qonunchilikdagi o'zgarishlarni qisqa va amaliy shaklda tahlil qilish imkonini beradi.

O'zbekiston kontekstini yoritishda O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasining rasmiy portallari, ochiq ma'lumotlari va statistik materiallari muhim ahamiyatga ega. Ushbu manbalar orqali xalqaro soliq bitimlari, soliq tushumlari, xorijiy investitsiyalar, soliq imtiyozlari va xalqaro hamkorlik yo'nalishlarini milliy darajada tahlil qilish mumkin. Aynan shu ma'lumotlar Yevropa tajribasini O'zbekiston amaliyotiga qiyoslash va uning tatbiq etish imkoniyatlarini baholashda tayanch manba bo'lib xizmat qiladi.

Yuqoridagi manbalar ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish muammosini kompleks yoritishga imkon beradi: OECD va BMT hujjatlari xalqaro standartlarni, Yevropa Komissiyasi hisobotlari amaliy siyosiy tendensiyalarni, Lang va hammualliflar asari nazariy-huquqiy asoslarni, IBFD va Big4 platformalari esa davlatlar kesimidagi qiyosiy-amaliy ma'lumotlarni taqdim etadi. O'zbekistonning rasmiy statistik va institutsional manbalari bilan birgalikda bu adabiyotlar bazasi tadqiqotning nazariy, qiyosiy va amaliy jihatlarini o'zaro bog'liq holda yoritishga xizmat qiladi.



TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida tadqiqotning asosiy metodologik yondashuvlariga alohida e'tibor qaratildi. Jumladan, tahliliy yondashuv asosida ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish mexanizmlarining mazmun-mohiyati, ularning amal qilish tamoyillari hamda xalqaro standartlardagi o'rni o'rganildi.

Tarixiylik tamoyili yordamida mazkur mexanizmlarning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari izchil ravishda tahlil qilindi, mantiqiy yondashuv asosida esa ularning o'zaro bog'liqligi va amaliy ahamiyati asoslab berildi.

Tadqiqot davomida ilmiy xulosalarni shakllantirishda deduksiya va induksiya usullaridan keng foydalanildi. Xususan, umumiy nazariy qoidalar va xalqaro standartlardan kelib chiqib, alohida holatlar tahlil qilindi, shuningdek, ayrim mamlakatlar tajribasidan kelib chiqib umumlashtirilgan ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

Analiz va sintez usullari orqali mavjud nazariy qarashlar, xalqaro huquqiy me'yorlar hamda amaliy mexanizmlar alohida tarkibiy qismlar kesimida o'rganilib, keyinchalik yagona tizimga keltirildi.

Bundan tashqari, qiyosiy tahlil usuli yordamida turli davlatlar, ayniqsa Yevropa mamlakatlari va boshqa ilg'or xorijiy amaliyotlarda qo'llanilayotgan ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish mexanizmlari o'zaro solishtirildi.

Selektiv tanlash usuli asosida mavzuga bevosita daxldor bo'lgan ilmiy manbalar, normativ-huquqiy hujjatlar va statistik ma'lumotlar saralab olindi. Monografik tahlil, guruhlash hamda tizimlashtirish usullari asosida tadqiqot predmetining nazariy va amaliy jihatlarini chuqur yoritildi hamda mavzuning ilmiy asoslari mustahkamlandi.

TAHLIL VA NARIJALAR

Xalqaro soliq shartnomalarining amal qilishini tahlil qilishdan oldin, ushbu shartnomalarda soliq ma'muriyatchiligiga oid vositalarning mavjudligini aniqlash maqsadida ularning umumiy ko'lamini inventarizatsiya qilish zarur. Soliq sohasida eng keng tarqalgan xalqaro shartnoma — bu ikki tomonlama soliq solinishning oldini olish va soliq to'lashdan qochishni bartaraf etishga qaratilgan shartnomadir. Ko'p hollarda "xalqaro soliq shartnomalari" deganda aynan shu turdagi shartnomalar nazarda tutiladi.

Bugungi kunda ikki tomonlama soliq solinishning oldini olish va soliq to'lashdan qochishni bartaraf etishga oid xalqaro shartnomalar, asosan, BMT va Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) tomonidan ishlab chiqilgan namunaviy soliq konvensiyalariga tayanadi. Ko'plab davlatlar, shuningdek, ikki tomonlama muzokaralarni boshlash uchun o'zlarining milliy namunaviy soliq konvensiyalarini ishlab chiqqan. Bunday hujjatlar, odatda, keng ommaga e'lon qilinmaydi va faqat xizmat foydalanishi uchun mo'ljallangan bo'ladi.

BMT va IHTTning namunaviy konvensiyalariga har bir moddaga oid izohlar ham berilgan bo'lib, ular shartnoma qoidalarini amalga oshirishda davlatlar tomonidan yo'riqnoma sifatida foydalaniladi. Shuni anglash kerakki, IHTT namunaviy konvensiyasida kapital eksport qiluvchi davlatlar huquqlariga ustuvorlik berilgan. Natijada daromad manbai bo'lgan davlatlar foydasiga soliq taqsimoti yetarli darajada amalga oshirilmaydi. Bunday yondashuv faqat davlatlar o'rtasidagi savdo va investitsiya hajmlari teng darajada bo'lsa maqbul hisoblanadi. Ammo rivojlangan mamlakat bilan rivojlanayotgan mamlakat o'rtasida shartnoma tuzilsa, IHTT namunaviy konvensiyasining asosiy qoidalari rivojlanayotgan mamlakatlar uchun har doim ham qulay emas. Shu sababli rivojlanayotgan mamlakatlar BMT doirasida kapital import qiluvchi davlatlar manfaatlarini inobatga olgan alohida namunaviy shartnomani ishlab chiqqanlar.

BMT va IHTTning namunaviy soliq shartnomalari tuzilishi jihatdan deyarli bir xil bo'lib, quyidagi bo'limlardan iborat:

- birinchi bobning 1-moddasi shartnoma qaysi shaxslarga nisbatan qo'llanilishini, 2-moddasi esa shartnoma qo'llaniladigan soliq turlarini (odatda daromad va kapital soliqlari) belgilaydi;
- ikkinchi bobda shartnomada qo'llaniladigan muhim tushunchalar, jumladan, "rezident" (4-modda) va "doimiy vakolatxona" (5-modda) kabi atamalar ta'riflanadi;
- uchinchi bobda 6–21-moddalar orqali har xil turdagi daromadlarning soliqqa tortilishiga oid taqsimot qoidalarini keltiriladi. Bu moddalar daromad qaysi davlatda soliqqa tortilishini va soliq stavkalari qay tarzda cheklanishini belgilaydi;
- to'rtinchi bobda kapitalning (daromad emas) soliqqa tortilishi bilan bog'liq qoidalar o'z ichiga olinadi;
- beshinchi bobda ikki tomonlama soliq solinishni bartaraf etish usullari, jumladan, "ozod qilish" (23A-modda) va "soliqni hisobga olish" (23B-modda) usullari bayon etiladi;
- oltinchi bobda maxsus qoidalar bo'lib, diskriminatsiyadan himoya, ma'muriy hamkorlik, axborot almashinuvi va soliq yig'ishda o'zaro yordam ko'rsatish masalalarini o'z ichiga oladi;
- yettinchi bobda shartnomaning kuchga kirishi va tugatilishiga oid qoidalar qamrab olinadi.

O'zbekiston Respublikasi ham boshqa davlatlar bilan xalqaro soliq shartnomalarini tuzib kelmoqda. Mamlakat 1993-yildan beri yaqin va uzoq xorij davlatlari bilan xalqaro soliq shartnomalari tizimini shakllantirish ustida ish olib bormoqda. Tuzilgan shartnomalar, asosan, IHTT namunaviy modellari asoslangan. O'zbekiston



soliq qonunchiligiga rioya qilish, soliq buzilishlariga qarshi kurash, axborot almashinuvi va ko'p tomonlama axborot almashinuvi kabi yo'nalishlarda ham xalqaro shartnomalar tuzgan. O'zbekiston, shuningdek, soliq masalalari bo'yicha shaffoflik va axborot almashinuviga oid global forumga ham a'zo bo'lib kirgan.

Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasining soliq qonunchiligida (jumladan, Soliq kodeksi, "Davlat soliq xizmati to'g'risida"gi qonun, Davlat soliq qo'mitasi to'g'risidagi nizomda) axborot almashinuvi (shu jumladan avtomatik), o'zaro kelishuv protseduralari va soliq yig'ishda yordam ko'rsatish, boshqa mamlakatlar bilan qo'shma soliq nazoratini amalga oshirishga oid qoidalar hali to'liq o'z aksini topmagan.

Xalqaro soliq shartnomalari tizimining tuzilishiga asoslanib, mazkur tahlilda xalqaro shartnomalarning quyidagi sohalaridagi qo'llanilishini aniqlash maqsadida milliy soliq qonunchiligi qoidalarini o'rganildi:

- soliqdan ozod qilish yoki imtiyozli soliq stavkalarini qo'llash;
- ikki tomonlama soliq solinishni bartaraf etish;
- o'zaro kelishuv jarayonlari;
- soliq axborotini almashish;
- soliq yig'ishda yordam ko'rsatish.

Soliqdan ozod qilish va imtiyozli soliq stavkalarini qo'llash O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksida, xususan, 354-moddada xalqaro shartnomalar asosida norezidentlarga daromadlar to'lashda soliqdan ozod qilish yoki kamaytirilgan soliq stavkalarini qo'llash tartibi belgilangan. 357-moddada esa ushbu imtiyozlardan foydalanish tartibi aniq ko'rsatilgan. Unga ko'ra, agar daromad oluvchi O'zbekiston xalqaro shartnoma tuzgan davlatdagi soliq rezidenti hisoblansa, soliq agenti ushbu imtiyozlarni mustaqil tarzda qo'llashi mumkin. Buning uchun soliq rezidentligini tasdiqlovchi hujjat daromad to'lash kunigacha taqdim etilishi kerak.

Agar norezident dividendlar, foizlar yoki royalti ko'rinishida daromad olsa, soliq agenti ushbu shaxsning ushbu daromadlarga haqiqiy egalik qilishini ham hisobga olishi lozim.

2015-yilgacha O'zbekistonda xalqaro shartnomalar asosida soliq imtiyozlarini faqat ruxsat berish tartibida qo'llash mumkin edi. Ya'ni, soliq agenti avval Davlat soliq qo'mitasiga tegishli ariza bilan murojaat qilishi va faqat tasdiq olingandan so'ng shartnoma asosida imtiyozdan foydalanishi mumkin edi. Bu jarayon ko'p vaqt talab qilar, ko'pincha transchegaraviy operatsiyalardan so'ng ortiqcha to'langan soliqlarni qaytarib olishga olib kelardi.

Ruxsat berish tartibining bekor qilinishi tadbirkorlarning vaqt va moliyaviy xarajatlarini ancha qisqartirdi. Shuni ta'kidlash kerakki, O'zbekiston MDH davlatlari orasida xalqaro soliq shartnomalarining imtiyoz qoidalarini avtomatik tarzda qo'llashga o'tgan ilk davlatlardan biri hisoblanadi.

2020-2022-yillarda xalqaro shartnomalar asosida norezidentlardan ushlanmagan daromad solig'i 3,4 trln so'mni tashkil etgan bo'lib, 2020-yilda — 198,1 mlrd so'm, 2021-yilda — 557,4 mlrd so'm, 2022-yilda — 637,1 mlrd so'm, 2023-yilda — 903,2 mlrd so'm va 2024-yilda — 1 122,7 mlrd so'mga to'g'ri kelmoqda.

1-jadval. Xalqaro shartnomalar orqali soliqqa tortilmaydigan daromadlar va soliq imtiyozlari tahlili (2020–2024)²

Yillar	Qo'llangan shartnomalar soni	Norezidentlarning ozod qilingan daromadlari (mlrd. sum)		
		Subyektlar soni	Daromad hajmi	Soliq summasi
2020	47	1 704	1 530,6	198,1
2021	49	651	5 129,8	557,4
2022	50	801	5 573,6	637,1
2023	52	149	1 530,7	903,2
2024	53	547	6 547,4	1 122,7
Jami:		3 852	20 312,1	3 418,5

1-jadvalda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, 2020-yilda eng ko'p subyektlarga (1 704) to'g'ri kelib, daromad hajmi 1 530,6 mlrd so'mni tashkil etgan. Soliqdan ozod qilish bo'yicha soliq miqdori 198,1 mlrd so'mni tashkil etgan, ya'ni subyektlar soni ko'p bo'lsa-da, mablag' nisbatan kam.

² Soliq qo'mitasining ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.



2021-yilga keladigan bo'lsak, subyektlar soni keskin qisqargan (651), lekin daromad 3,5 barobarga oshib, 5 129,8 mlrd so'mni tashkil etgan, soliq summasi esa 557,4 mlrd so'mni tashkil etadi. Bu holatda katta daromadga ega yirik norezident subyektlar ishtirok etgani kuzatiladi.

2022-yilda esa subyektlar soni ko'paygan (801) bo'lib, daromad va soliq ko'rsatkichlari yuqori darajada saqlanib qolgan — mos ravishda 5 573,6 mlrd so'm va soliqdan ozod qilish summasi 637,1 mlrd so'mni tashkil etgan. Bu davrda ijobiy o'sish tendensiyasi va faoliyatning kengayishi kuzatiladi.

2023-yilda subyektlar soni keskin kamayib (149), eng past ko'rsatkich qayd etilgan. Biroq daromad hajmi 2020-yil bilan deyarli bir xil bo'lib, 1 530,7 mlrd so'mni tashkil etgan. Shu bilan birga, soliq summasi yuqori darajada bo'lib, 903,2 mlrd so'mni tashkil etgan. Bu holatda subyektlar soni kam bo'lsa-da, ularga katta soliq imtiyozlari berilgan yoki yuqori stavkaga ega daromadlar mavjud bo'lganini ko'rsatadi.

2024-yil yakuni bo'yicha esa barqaror o'sish kuzatiladi. Subyektlar soni (547) va daromad hajmi (6 547,4 mlrd so'm) eng yuqori darajaga yetgan. Soliq summasi 1 122,7 mlrd so'mni tashkil etib, bu ham eng yuqori ko'rsatkich hisoblanadi. Bu esa xalqaro shartnomalarning ta'siri ortib borayotganini ko'rsatadi.

2020–2024-yillar davomida jami 3 852 ta subyekt xalqaro shartnomalardan foydalangan. Ularning umumiy ozod qilingan daromad hajmi 20,3 trln so'mni, soliq imtiyozlari esa 3,4 trln so'mni tashkil etgan. Soliqdan ozod qilingan daromadlar va soliqlar hajmi yil sayin oshib borgan bo'lib, bu xalqaro shartnomalardan foydalanish dinamikasining kuchayganini ko'rsatadi.

2023-yilda subyektlar soni kam bo'lishiga qaramay, katta soliq imtiyozlari berilgani tahlil uchun muhim jihat hisoblanadi. Xalqaro shartnomalar ta'sirini baholashda faqat subyektlar soni emas, balki daromad tuzilmasi hamda sohalar kesimida chuqur tahlil olib borish zarur.

Siyosat shakllantirish jarayonida yuqori soliq imtiyozlari taqdim etilayotgan yo'nalishlarni qayta ko'rib chiqish maqsadga muvofiq bo'lishi mumkin. Shuningdek, tahlil natijalari asosida soliqdan qochish holatlari ehtimolini ham inobatga olish lozim.

2-jadval. Mamlakatlar kesimida xalqaro shartnomalar orqali soliqqa tortilmaydigan daromadlar va soliqlar imtiyozlari tahlili ³

№	Davlatlar nomi	Norezidentlarning ozod qilingan daromadlari (mlrd.so'm)			
		Subyektlar soni	Daromad hajmi	Soliq summasi	
1.	Rossiya	136	1 257,0	205,6	
2.	Koreya	18	1 350,2	143,8	
3.	BAA	11	1 046,1	64,7	
4.	Turkiya	70	181,2	30,7	
5.	Xitoy	52	251,2	27,6	
Jami:		3 852	801,7	5 573,6	

Investitsiya oqimlari O'zbekiston tomonidan imzolangan xalqaro shartnomalar geografiyasiga mos keladi. Shartnomalar orqali ikki tomonlama soliq solinishni bartaraf etish natijasida respublikaga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi oshgan.

2-jadval ma'lumotlariga ko'ra, Rossiya davlati eng ko'p subyektlar soniga ega (136) bo'lib, aylanmalardan ozod qilingan daromad hajmi 1 257,0 mlrd so'mni, soliq imtiyozlari esa 205,6 mlrd so'mni tashkil etgan. Rossiya kompaniyalari O'zbekistondagi iqtisodiy faoliyatda katta o'rin tutib, xalqaro shartnomalardan keng foydalangan.

Koreya davlati bilan tuzilgan shartnomalar natijasida subyektlar soni kam (18) bo'lsa-da, daromad hajmi 1 350,2 mlrd so'm bilan eng yuqori ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi, soliqdan ozod qilingan miqdor esa 143,8 mlrd so'mni tashkil etadi. Bu Koreya subyektlari soni kam bo'lsa-da, ularning har birining iqtisodiy faoliyati ancha yirik va investitsiyaviy salohiyati yuqori ekanini ko'rsatadi.

Birlashgan Arab Amirliklari bilan hamkorlikda jami 11 subyekt faoliyat yuritgan. Ular tomonidan ozod qilingan daromad 1 046,1 mlrd so'mni, soliq imtiyozi esa 64,7 mlrd so'mni tashkil etgan. BAA kompaniyalari, ehtimol, asosan moliyaviy va texnologiya sektorida faoliyat yuritadi, chunki kam sonli subyektlar yuqori daromadga ega.

Turkiya davlati bo'yicha 70 ta subyekt faoliyat yuritgan bo'lib, ular tomonidan ozod qilingan daromad 181,2 mlrd so'mni, soliq imtiyozi esa 30,7 mlrd so'mni tashkil etgan. Turkiya subyektlari soni ko'p bo'lsa-da, ularning faoliyati miqyosi nisbatan kichikroq bo'lib, asosan import, savdo yoki qurilish sohalarida ishtirok etgan bo'lishi mumkin.

Xitoy davlati bilan tuzilgan shartnomalar bo'yicha 52 ta subyekt tomonidan 251,2 mlrd so'm daromad ozod qilingan, soliq imtiyozlari esa 27,6 mlrd so'mni tashkil etgan. Xitoy kompaniyalari soni ko'p bo'lib, ularning faoliyati miqyosi o'rtacha darajada ekanini ko'rsatadi.

³ Soliq qo'mitasining ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.



Eng katta daromad hajmiga ega davlatlar Koreya, Rossiya va BAA hisoblanadi. Eng ko'p subyektga ega davlat esa Rossiya bo'lib, bu O'zbekiston–Rossiya iqtisodiy aloqalarining mustahkamligidan dalolat beradi. Yuqori daromadli davlatlar sifatida Koreya va BAA ajralib turadi, bu esa investorlar sifati va faoliyat yo'nalishlarini aks ettiradi.

Soliq imtiyozlari umumiy hisobda 801,7 mlrd so'mni tashkil etgan. Soliq siyosatini shakllantirishda faqat subyektlar soniga emas, balki daromad miqdori va soliqdan ozod etilgan summa nisbatiga ham e'tibor qaratish zarur. Katta daromad holatlari bo'yicha tahlilni chuqurlashtirish va ehtimoliy soliq optimallashtirish amaliyotlarini baholash lozim. Rossiya va Koreya kabi davlatlar bilan ikki tomonlama soliq shartnomalarini qayta ko'rib chiqish hamda amaldagi mexanizmlarni takomillashtirish zarur bo'lishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksida, jumladan, 342 va 399-moddalarda yuridik shaxslar foydasiga hamda jismoniy shaxslar daromadlariga nisbatan xorijiy davlat qonunchiligi yoki O'zbekistonning xalqaro shartnomalari asosida to'langan (yoki ushlangan) soliqlarni hisobga olish tartibi belgilangan. Bu tartibdan foydalanish uchun bir vaqtning o'zida quyidagi shartlar bajarilishi lozim:

- daromad O'zbekistonda soliqqa tortiladigan bo'lishi kerak;
- tegishli xorijiy davlat bilan O'zbekiston o'rtasida xalqaro soliq shartnomasi mavjud bo'lishi lozim;
- soliq to'langanini tasdiqlovchi rasmiy hujjat taqdim etilishi kerak.

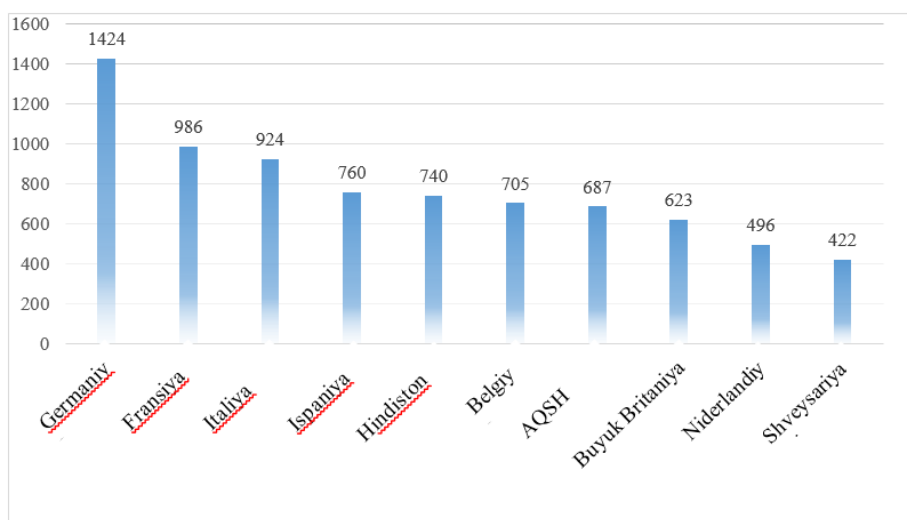
Shuningdek, xorijda to'langan soliq summasi O'zbekistonda ushbu daromad uchun belgilangan soliq summasidan ortiq bo'lmasligi lozim. Xorijda soliq to'langanini tasdiqlovchi hujjat sifatida tegishli mamlakat vakolatli organining ma'lumotnomasi yoki boshqa yuridik kuchga ega hujjat qabul qilinadi. Soliq hisobotlarida bu hisobga olish uchun alohida satrlar belgilangan bo'lib, ular O'zbekistonda to'lanadigan soliq summasini kamaytiradi.

O'zbekiston Respublikasining milliy soliq qonunchiligi ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etishga qaratilgan xalqaro majburiyatlarni amalga oshirish imkonini beruvchi zarur huquqiy mexanizmlarni o'z ichiga oladi. Xususan, mamlakat tomonidan imzolangan aksariyat xalqaro soliq bitimlarida ikki tomon o'rtasida yuzaga keladigan soliq nizolarini hal etish uchun o'zaro kelishuv tartiboti (Mutual Agreement Procedure — MAP) belgilangan. Ushbu mexanizm soliq yurisdiksiyalari o'rtasida muvozanatni saqlash va soliq to'lovchilar manfaatlarini himoya qilishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Bu mexanizmning mazmuni shundan iboratki, xalqaro shartnoma ishtirokchisi bo'lgan davlatlarning vakolatli organlari shartnoma qoidalarini qo'llashda vujudga kelgan tortishuvli masalalar bo'yicha o'zaro kelishuvga erishadi. Ya'ni, bu davlatlar o'rtasidagi soliq nizolarini muzokara yo'li bilan hal qilish jarayonidir.

Jahon amaliyotida bu jarayon keng tarqalgan bo'lib, xalqaro soliq organlari hamkorligining samaradorligini ifodalovchi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. IHTT ma'lumotlariga ko'ra (3.2-rasmga qarang), 2023-yilda ushbu tashkilotga a'zo davlatlar o'rtasida jami 9 788 ta o'zaro kelishuv jarayoni o'tkazilgan. Eng faol mamlakatlar Germaniya — 1 424 ta, Fransiya — 986 ta, Italiya — 924 tani tashkil etadi. 2006–2024-yillar davomida IHTT a'zolarida ushbu jarayonlar soni 94 foizga oshgan.

2023-yilda o'zaro kelishuv jarayonining xalqaro bosqichi o'rtacha 24 oy davom etgan bo'lsa, 2022-yilda bu ko'rsatkich 18 oyni tashkil etgan.



1-rasm. Yurisdiksiyalar kesimida o'tkazilgan eng faoli davlatlarning o'zaro kelishuv tartib-taomillari⁴

⁴ www.oecd.org. (IHTT) rasmiy saytidagi ma'lumotlar asosida muallif tomonidan tayyorlandi.



O'zbekistonda ikki tomonlama soliq shartnomalari doirasidagi o'zaro kelishuv mexanizmi deyarli qo'llanilmayapti. 2020-2024-yillar davomida birorta ham murojaat qayd etilmagan. Bu holat shundan dalolat beradi-ki, xalqaro soliq shartnomalaridagi aniq bo'lmagan qoidalar sababli norezidentlar ikki davlatda bir vaqtda soliqqa tortilayotgan bo'lsa-da, muammoni hal etish uchun ushbu mexanizmdan foydalanish imkoniyatidan bexabar qolmoqda.

Ikki tomonlama xalqaro soliq shartnomalari nafaqat ikki tomonlama soliqqa tortishni bartaraf etishni, balki soliq to'lashdan qochish holatlarini oldini olishni ham ko'zda tutadi. Shu bois, deyarli barcha shartnomalarda soliq axborotini almashishga oid maxsus moddalar kiritilgan. O'zbekiston Respublikasi tomonidan imzolangan barcha 55 ta xalqaro shartnomada axborot almashuvi tartibi nazarda tutilgan.

Axborot almashuvi quyidagicha amalga oshiriladi:

1. O'zbekistonning vakolatli organi shartnoma ishtirokchisi bo'lgan davlatning tegishli organiga yozma so'rov yuboradi;

2. Axborot so'ralgan davlat ushbu so'rovda ko'rsatilgan ma'lumotlarni to'plash va yetkazib berish uchun o'z imkoniyatlaridan foydalanadi, hatto agar ushbu ma'lumot o'sha davlatning o'z soliq maqsadlari uchun zarur bo'lmasa ham.

Axborot almashuvi har qanday soliq turiga taalluqli bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, ba'zi holatlarda mazkur modda shartnomaning umumiy amal doirasidan kengroq qamrovga ega bo'ladi.

Axborot berishni cheklashga oid holatlar shartnomalarda quyidagicha belgilangan:

- so'rov qonunchilik yoki ma'muriy amaliyotga zid bo'lsa;
- milliy qonunlar doirasida olinishi mumkin bo'lmagan axborot talab qilinsa;
- savdo, sanoat, kasbiy yoki tijorat siri hisoblangan ma'lumotlarni oshkor qilish talab qilinsa;
- jamoat tartibiga zid ma'lumotlar so'ralsa.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish xalqaro sarmoya muhitini yaxshilash, investitsion faollikni rag'batlantirish hamda davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashda muhim omillardan biri hisoblanadi. Yevropa davlatlari tajribasi ushbu muammoni hal etishda kompleks va moslashuvchan yondashuvlar qo'llanilayotganini ko'rsatadi. Xususan, Germaniya va Niderlandiya amaliyoti kredit va ozodlik metodlarining uyg'un qo'llanilishi, shaffof axborot almashuvi tizimlarining joriy etilishi hamda xalqaro soliq hamkorligining kuchaytirilishi yuqori samaradorlikka olib kelayotganini tasdiqlaydi. Polsha va Italiya kabi ayrim davlatlarda kredit metodi keng qo'llanilayotgan bo'lsa-da, investitsiyalarni jalb etish va soliq tizimining soddaligini ta'minlash nuqtai nazaridan ozodlik metodi ayrim hollarda nisbatan qulayroq mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, xalqaro standartlar asosida avtomatik axborot almashuvi tizimining joriy etilishi ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish va soliqdan bo'yin tovlash holatlarining oldini olishda hal qiluvchi vositalardan biri bo'lib xizmat qilmoqda. Ayniqsa, Common Reporting Standard (CRS) va Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) tashabbuslari doirasidagi mexanizmlar transchegaraviy daromadlar harakatini nazorat qilish, soliq bazasining yemirilishini cheklash va foydaning sun'iy ravishda boshqa yurisdiksiyalarga ko'chirilishiga qarshi kurashishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tahlillar asosida O'zbekiston uchun bir qator ilmiy-amaliy takliflarni ilgari surish mumkin. Avvalo, ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etishda kompleks metodologik yondashuvni shakllantirish zarur. Bunda kredit va ozodlik metodlarini xalqaro shartnomalar mazmuni, daromad turi va investorlar manfaatidan kelib chiqib moslashuvchan qo'llash amaliyotini joriy etish maqsadga muvofiqdir. Bu, bir tomondan, soliq tizimining aniqligi va barqarorligini ta'minlasa, ikkinchi tomondan, xorijiy investorlar uchun qulay va ishonchli soliq muhitini yaratishga xizmat qiladi.

Shuningdek, O'zbekistonda soliqqa oid axborot almashuvi tizimini xalqaro standartlarga yaqinlashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Xususan, CRS tamoyillariga mos ravishda avtomatik axborot almashuvi mexanizmlarini bosqichma-bosqich joriy etish soliqqa oid ma'lumotlarning shaffofligini oshiradi, yashirin daromadlarni aniqlash imkoniyatini kengaytiradi hamda mamlakatning xalqaro moliyaviy hamjamiyatdagi ishonchligini mustahkamlaydi. Bundan tashqari, O'zbekistonning BEPS tashabbuslaridagi ishtirokini yanada faollashtirish maqsadga muvofiqdir. Bu orqali soliq bazasining yemirilishi va foydaning boshqa yurisdiksiyalarga o'tkazilishi bilan bog'liq xavflarni kamaytirish, milliy soliq siyosatini xalqaro talablar bilan uyg'unlashtirish hamda mamlakatni halol va barqaror soliq yurisdiksiyasi sifatida namoyon etish imkoniyati kengayadi.

Yana bir muhim yo'nalish sifatida davlatlararo soliq shartnomalarini qayta ko'rib chiqish zarur. Jumladan, amaldagi bitimlarni zamonaviy xalqaro tendensiyalar, investitsion jozibadorlik va iqtisodiy manfaatdorlik tamoyillari asosida takomillashtirish, yangi shartnomalarda soliqdan ozod qilish, soliq krediti va chegirma berish mezonlarini aniq hamda shaffof belgilash lozim. Shu bilan birga, milliy soliq qonunchiligini xalqaro standartlarga



yaqinlashtirish, ikkiyoqlama soliqqa tortish bilan bog'liq normalarni tizimli ravishda takomillashtirish va ularni xalqaro konvensiyalar bilan muvofiqlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Yevropa davlatlari tajribasi shuni ko'rsatadiki, ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish faqat alohida soliq mexanizmlarini qo'llash bilan emas, balki shaffof axborot almashinuvi, xalqaro hamkorlik, zamonaviy shartnomaviy yondashuv va milliy qonunchilikning izchil takomillashuvi orqali samarali ta'minlanadi. Ushbu yondashuvlarni O'zbekiston amaliyotiga bosqichma-bosqich tatbiq etish mamlakatning investitsion jozibadorligini oshirish, soliq ma'murchiligini takomillashtirish va xalqaro iqtisodiy integratsiyadagi mavqeyini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Arnold, Brian J., and Michael J. McIntyre. International Tax Primer. 2nd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2002.
2. Avi-Yonah, Reuven S. "Double Tax Treaties: An Introduction." In The Effect of Treaties on Foreign Direct Investment: Bilateral Investment Treaties, Double Taxation Treaties, and Investment Flows, edited by Karl P. Sauvant and Lisa E. Sachs, 99–106. Oxford: Oxford University Press, 2009.
3. Doernberg, Richard L. "Overriding Tax Treaties: The U.S. Perspective." Emory International Law Review 9 (1995): 71 ff.
4. Saunders, Roy. "Understanding Double Tax Treaties." IBSA, 31 July 2014.
5. Kobetsky, Michael. International Taxation of Permanent Establishments: Principles and Policy. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
6. OECD. Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017. Paris: OECD Publishing, 2017.
7. OECD. Preventing the Granting of Treaty Benefits in Inappropriate Circumstances, Action 6 – 2015 Final Report. Paris: OECD Publishing, 2015.
8. United Nations. United Nations Model Double Taxation Convention between Developed and Developing Countries. New York: United Nations, 2021.
9. OECD. Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting. Paris: OECD, 2016.
10. Internal Revenue Service. Publication 514: Foreign Tax Credit for Individuals. Washington, DC: IRS, 2025.
11. Internal Revenue Service. Publication 901: U.S. Tax Treaties. Washington, DC: IRS, 2024.
12. Internal Revenue Service. Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). Washington, DC: IRS.
13. United Nations. Handbook on Selected Issues in Administration of Double Tax Treaties for Developing Countries. New York: United Nations, 2013.
14. Vogel, Klaus. Klaus Vogel on Double Taxation Conventions. 5th ed. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2022.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>